

соціальному аспектах шляхом набуття загальних і спеціальних компетентностей та результатів навчання, адекватних сучасним соціокультурним вимогам. Важливе значення має формування у майбутніх соціальних працівників соціально-правових знань і технологій їх застосування у практиці як обов'язкової складової професійної діяльності справжнього фахівця своєї справи. Означені аргументи зумовлюють потребу щодо пошуку та реалізації нових підходів до професійної підготовки здобувачів шляхом розробки нових методик і програми для формування необхідних компетентностей, аналізу впливу різних факторів на якість соціально-правової складової підготовки майбутніх соціальних працівників.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди ; МОН України, Уманський держ. Пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 234 с.
2. Коляда Н., Левченко Н., Заболотна О. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи в Україні: перший досвід та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 291–305.
3. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 30 грудня 2021 р. № 1495. URL: http://ru.osvita.ua/doc/files/news/854/85468/231-Sotsial_robota_dokt_filosof_30_12_1.pdf (дата запиту: 01.10.2024).
4. The International Association Of Schools Of Social Work (Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи). URL: <https://bit.ly/2ZYWK0N> (дата запиту: 02.10.2024).

Науковий керівник:

Коляда Наталія Миколаївна
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Роман Тетерук

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

МЕТОД САМООЦІНКИ В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИХОВАННІ МАГІСТРІВ В ПРОЦЕСІ ЇХ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Особистісно-професійне становлення майбутнього вчителя може досягнути високого рівня лише за умови його здатності свідомо та активно керувати своїми діями і поведінкою, задіюючи внутрішні механізми свого розвитку. Тому однією з умов ефективності цього процесу є самовиховання, яке розглядається нами як цілеспрямований вплив особи самої на себе з метою самовдосконалення, в результаті чого відбувається свідоме прийняття зовнішніх регулюючих факторів, що допомагають особистості стати активним суб'єктом свого творення.

Найбільш сприятливим періодом для цього є вік студентства, оскільки саме в цей час інтенсивно розвивається самоусвідомлення, формується самооцінка, яка стає містком для переходу до конкретних дій з самовиховання як особистісного, так і професійного. Адже, образно кажучи, щоб піднятися над собою, необхідно здійснити внутрішню ревізію самого себе [4].

«Як я можу підвищити свій професійний рівень, якщо я не знаю, що мені в цьому заважає?». Психолог К. Платонов, справедливо вважаючи самопізнання найкращим із знань, а вміння себе об'єктивно оцінювати – ознакою мудрості, писав: «Прекрасні ми, коли самих себе пізнаємо, а коли цього не робимо, ми потворні (огидні).

Найбільш істотними ознаками адекватної самооцінки є усвідомленість власних професійних якостей і співставлення їх з професійними рисами інших. Вона означає не лише фіксацію рівня їх розвитку, а ціннісне ставлення до них, яке забезпечує задоволеність позитивними якостями і потребу в їх закріпленні, а також незадоволеність негативними або недостатньо розвиненими рисами своєї особистості і бажання змінити їх на краще.

Самооцінка стає важливим регулятором поведінки, суттєво впливаючи на ефективність особистісно-професійного становлення. Позитивне самооцінювання надихає, породжує віру в себе та свої можливості, сприяючи досягненню бажаних результатів, а негативна самооцінка призводить до протилежних дій, знижуючи впевненість людини в собі, що обмежує вибір способів самореалізації [3].

Існують різні способи самопізнання, однак адекватна самооцінка можлива шляхом дій, а не шляхом простого споглядання. Один із способів формування самооцінки майбутнього вчителя – порівняння своїх результатів з ідеалом, і така робота повинна починатися якомога раніше, вже з першого курсу.

Ефективний спосіб самопізнання – уважне спостереження за діями та вчинками інших людей і проведення паралелей з собою. З цією метою нами використовуються мотиваційні відеоролики, герої яких – цікаві педагогічно-професіонали [2].

Студентам даються настанови, одна з яких стосується досить ефективного способу самооцінки – прислуховуватись до зауважень та порад в особисту адресу, що дають викладачі, однокурсники, друзі, хоча не завжди приємно чути про свої недоліки, які людина інколи намагається приховати навіть від самої себе.

Адекватна самооцінка, самопізнання і самоаналіз готують до наступного відповідального року – чіткого формулювання цілі та завдань самовиховання, що визначають спрямованість подальших дій. Мета задає напрямок професійно-особистісного самовиховання, оскільки це уявний кінцевий результат діяльності, компас, який правильно спрямовує дії [5].

Акцентуючи увагу на важливості самооцінки у самовихованні, ми запропонували студентам аукціон ідей стосовно організації цього етапу під час педагогічної практики. Вимогою було наповнити його таким змістом, який би не зводився лише до певних рекомендацій, але й містив виховний потенціал.

Кожен студент повинен був знайти і запропонував цікаві ідеї, факти, відеофрагменти, афоризми, цитати. Після відбору найцікавішого матеріалу його було у співтворчості з керівником практики узагальнено, систематизовано, композиційно оформлено і втілено у сценарії години спілкування «Подорож у глибини власного «Я». Його суть – розкриття ролі і значення самооцінки у професійно-особистісному самовихованні, особливостей її різних рівнів, а мета – осмислення плюсів і мінусів своєї особистості кожним студентом під час проведення години спілкування. [1].

Оскільки година спілкування реально була проведена, спочатку в студентській аудиторії, пізніше на конкурсі педагогічної майстерності, наведемо окремі її фрагменти, спрямовані на спонукання здобувачів освіти до самооцінки.

Сьогоднішня година спілкування не вимагає від вас активності вербальної, оскільки мова йдеться про самовиховання. Її ціль – викликати діалог з собою, вийти на осмисленість свого власного внутрішнього змісту. Відомо, що самовиховання включає послідовність кроків: 1) інтерес до власного самовдосконалення; 2) його перехід у потребу; 3) бажання (хочу, бажаю покращувати себе); 4) приймаю рішення; 5) здійснюю самооцінку; 6) ставлю мету; 7) складаю програму; 8) активізую волю для її виконання; 9) регулярність та систематичність подальших кроків.

Сьогодні ми сконцентруємо увагу на етапі самооцінки, ціль якого – провести внутрішню ревізію, здійснити внутрішній суд. Коли відомого футболіста Андрія Шевченка запитали, чи є у нього вороги, він відповів: «Так, є. Але вони не зовнішні, а внутрішні. Це мої недоліки, з якими я завжди вступаю в боротьбу». Але перш ніж завдати удар по ворогу, потрібно здійснити розвідку і позначити на карті ті місця, де знаходиться ворог.

Спробуємо це зробити на основі тієї інформації, яка наводиться далі. Спершу процитуємо роздуми ваших попередників, з якими вже така робота

проводилась, тобто результати їх власної розвідки в глибини власного «Я». Може хтось і себе впізнає.

- Я розумію, що роблю у житті щось неправильно. Засмучуюсь через дрібниці. Не можу керувати своїм настроєм. У мене немає чітких принципів. Я витрачаю дарма дуже багато часу. Лінивий. Я несерйозна людина. Дуже себе жалію. Це неприйнятно як для майбутнього спортсмена, так і для майбутнього педагога. Дякую, що розкрили мені очі на власні недоліки.

- Я належу до тих людей, що завжди «починають нове життя». Не живу, а весь час лише починаю жити. І весь час знаходжусь на початку. На початку – без продовження. Точніше навіть не на початку, а тільки в думках про початок. Мені вже 20, а життя, виявляється, ще й не починалось.

- У житті я затятий песиміст. Я ніколи не боровся до кінця за поставлену мету, бо не вірив, що зможу її досягти, і привертав до себе удари долі. Позаду – беззмістовність мого життя. Я ніби весь час біг на місці і перебував у залі очікування.

- Моє життя – це наче книга, яку я всіляко намагався наповнити важливим змістом. Однак до сих пір знаходжусь лише на рівні намагань. Обкладинка, начебто, непогана і початок, здається, не сплюндрований. Та наповнити книгу далі не знаю як. Розгубився. Таке враження, що ніби застряг. Не можу заставити себе відірватись від тривалого застою, в якому перебуваю.

Після проведеної бесіди, наповненої емоційно-насиченими фактами, прикладами, пов'язаними з самовдосконаленням, майбутнім вчителям пропонується виявити власні недоліки і дати відповідь на запитання: «Мій власний досвід боротьби з недоліками, що стають перешкодою мого розвитку» (пишуть на фоні спокійної музики).

Список використаних джерел:

1. Каплінський В. В. Андрух О. Бар'єри самовиховання. *Фізична культура, спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві*: зб. Наукових праць. Вінниця, 2009. С. 61–65

2. Каплінський В. В. Формування методичної компетентності та педагогічної майстерності майбутнього вчителя. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах ціложиттєвого навчання*: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во «Рута», 2016р. С. 300–315.

3. Каплінський В. В. До проблеми самовиховання старшокласників: цільовий та організаційно діяльнісний етапи. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39. С. 199–204.

4. Валентина Фрицюк, Василь Каплінський. Підготовка майбутніх учителів до виховної діяльності в умовах цифровізації освіти. *Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society* : монографія. У 2 т. Т. 2 ; за наук. Ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 544 с. С.68–81.

5. Хникін О. В., Каплінський В. В. Організаційно-педагогічні умови виховання морально-вольових якостей підлітків у процесі позашкільної роботи з фізичної культури. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. Вип.70. 2022 р. С. 67–73.

6. Kaplinsky V. *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli*. Vinnytsia : TOV Niland LTD, 2015.

7. O. V. Klochko, V. M. Fedorets, O. V. Mudrak, T. S. Troitska and V. V. Kaplinskyi. Modeling of ecophobic tendencies of consciousness of higher education students. *SHS Web Conf.* 142 (2022) 03006.

8. Oksana Shportun, Vasiliy Kaplinsky, Olga Akimova, Zhanna Sydorenko, Tetyana Kamenshchuk. Features of psychosomatic manifestations in internally displaced persons during the war. *AD ALTA: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCHSPECIAL ISSUE NO.: 14/01/XLII. (VOLUME 14, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XLII.)*. The Authors (May, 2024)/ P. 99-107.

9. O. Shportun, T Branitska, V Kaplinsky, O Zharovska Peculiarities of Leadership Manifestation in the Youth Social Group. *Postmodern Openings*. 2020, Volume 11, Issue 1 Supl. 1, pages: 177–199.

Науковий керівник:

Каплінський Василь Васильович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського